
Prisma Taalbeheersing

Basisgrammatica

Portugees

Begrijpelijk voor iedereen

drs. Gisa Muniz

prisma

“Ainda que eu fale as línguas dos homens e dos anjos, se não tiver amor,
serei como o metal que soa, ou como o sino que tine.”

A Josias e Talitha
(in memoriam)

Inhoud

Inleiding	9
1. Uitspraak en schrijfwijze [Pronúncia e ortografia]	10
2. Zinsbouw 1 [Sintaxe 1]	16
3. Zinsbouw 2 [Sintaxe 2]	20
4. Bepaalde en onbepaalde lidwoorden [Artigos Definidos e Indefinidos]	22
5. Zelfstandig naamwoorden [Substantivos]	24
6. Bijvoeglijk naamwoorden [Adjetivos]	26
7. Meervoud [Plural]	28
8. Verkleinwoorden [Diminutivo]	30
9. Vergelijkende trap 1 [Grau comparativo 1]	32
10. Vergelijkende trap 2 [Grau Comparativo 2]	34
11. Overtreffende trap 1 [Grau Superlativo 1]	36
12. Overtreffende trap 2 [Superlativo Absoluto]	38
13. Persoonlijke voornaamwoorden 1 [Pronomes Pessoais 1]	40
14. Persoonlijke voornaamwoorden 2 [Pronomes Pessoais 2]	42
15. Persoonlijke voornaamwoorden 3 [Pronomes Pessoais 3]	44
16. Persoonlijke voornaamwoorden 4 [Pronomes Pessoais 4]	46
17. Bezittelijke voornaamwoorden [Pronomes Possessivos]	48
18. Onbepaalde voornaamwoorden [Pronomes Indefinidos]	50
19. Vragende voornaamwoorden [Pronomes Interrogativos]	52
20. Betrekkelijke voornaamwoorden [Pronomes Relativos]	54
21. Voorzetsels 1 [Preposições 1]	56
22. Voorzetsels 2 [Preposições 2]	58
23. Bijwoorden [Advérbios]	60
24. Werkwoorden: introductie	62
25. Tegenwoordige tijd - Aantonende wijs [Presente Simples do Indicativo]	66
26. Voltooid tegenwoordig tijd - Aantonende wijs [Pretérito Perfeito do Indicativo]	68
27. Onvoltooid verleden tijd 1 - Aantonende wijs [Pretérito Imperfeito do Indicativo 1]	70
28. Onvoltooid verleden tijd 2 - Aantonende wijs [Pretérito Imperfeito do Indicativo 2]	72
29. Onvoltooid tegenwoordig toekomstende tijd - Aantonende wijs [Futuro do Presente Simples do Indicativo]	74
30. Onvoltooid verleden toekomstende tijd - Aantonende wijs [Futuro de Pretérito Simples do Indicativo]	76
31. Voltooid tegenwoordige tijd - Samengestelde tijden van de Aantonende wijs [Pretérito Perfeito Composto do Indicativo]	78
32. Voltooid verleden tijd - Samengestelde tijden van de Aantonende wijs [Pretérito Mais-que-Perfeito Composto do Indicativo]	80
33. Voltooid verleden toekomstende tijd - Samengestelde tijden van de Aantonende wijs [Futuro do Pretérito Composto do Indicativo]	82

34. Voltooid tegenwoordig toekomstige tijd – Samengestelde tijden van de Aantonende wijs [Futuro do Presente Composto do Indicativo]	84
35. Voltooid tegenwoordige tijd 1 - Aanvoegende wijs [Presente Simples do Subjuntivo 1]	86
36. Voltooid tegenwoordige tijd 2 - Aanvoegende wijs [Presente Simples do Subjuntivo 2]	88
37. Voltooid tegenwoordige tijd 3 - Aanvoegende wijs	90
38. Onvoltooid verleden tijd 1 - Aanvoegende wijs [Pretérito Imperfeito do Subjuntivo 1]	92
39. Onvoltooid verleden tijd 2 - Aanvoegende wijs [Pretérito Imperfeito do Subjuntivo 2]	94
40. Onvoltooid tegenwoordig toekomstige tijd 1 - Aanvoegende wijs [Futuro Simples do Subjuntivo 1]	96
41. Onvoltooid tegenwoordig toekomstige tijd 2 - Aanvoegende wijs [Futuro Simples do Subjuntivo 2]	98
42. Onvoltooid verleden tijd - Samengestelde tijden van de Aanvoegende wijs [Pretérito Perfeito Composto do Subjuntivo]	100
43. Voltooid tegenwoordige tijd - Samengestelde tijden van de Aanvoegende wijs [Pretérito Mais-que-Perfeito Composto do Subjuntivo]	102
44. Voltooid tegenwoordig toekomstige tijd - Samengestelde tijden van de Aanvoegende wijs [Futuro do Presente Composto do Subjuntivo]	104
45. Voltooid deelwoord [Particípio]	106
46. Gerundief [Gerúndio]	108
47. Persoonlijke infinitief [Infinitivo Pessoal]	110
48. Gebiedende wijs 1 [Modo Imperativo 1]	112
49. Gebiedende wijs 2 [Modo Imperativo 2]	114
50. Hoofdtelwoorden en rangtelwoorden [Numerais cardinais e ordinais]	116
Bijlages	119
Antwoorden	155
Register	167

Inleiding en Dankwoord

Als je het over grammatica begint, gaan mensen hun ogen rollen, zeggen dat ze er niets van weten of willen weten, dat grammatica niet belangrijk is, dat het iets is voor de basisschool enz. Maar iedereen die communiceert gebruikt grammatica. Je kunt je gedachten niet uiten zonder een werkwoord te vervoegen of een bijvoeglijk naamwoord te verbuigen. Men gebruikt grammatica dagelijks, maar onbewust.

Om een tweede taal snel en goed te leren is het belangrijk dat je weet hoe je eigen taal in elkaar zit. Het is bijvoorbeeld handig te weten wat een onbepaald lidwoord of een aanwijzend voornaamwoord is. De Nederlandse grammatica is heel duidelijk in haar terminologie. Het 'beschrijft' de functie van een woord in de zin. Neem de term 'bijvoeglijk naamwoord'. Het woord zegt het al: het voegt iets bij, het verandert iets. Of een 'zelfstandig naamwoord': het (be)staat zelf, het is iets of iemand. Een werkwoord: iets of iemand werkt, doet iets. Grammatica is dus vaak duidelijk en niet zo vervelend of moeilijk zoals velen denken. Je moet er gewoon niet bang voor zijn! Om over deze drempel te gaan wordt in dit boek de uitleg van de grammatica zo eenvoudig mogelijk gehouden, met gerichte voorbeelden en hun vertalingen en een variatie van oefeningen en puzzels, zodat je je de Portugese taal splendorwijs eigen maakt.

'Basisgrammatica Portugees' heeft 50 hoofdstukken met grammaticale thema's die van belang zijn voor het leren van Portugees als tweede taal. Deze thema's worden apart behandeld met de theorie altijd op de linkerpagina en de oefeningen op de rechter. Een van de moeilijkste aspecten van de Portugese taal is het werkwoord. Deze basisgrammatica besteedt hier veel aandacht aan. Alle tijden worden apart behandeld. Daarnaast is er een extra hoofdstuk die het gebruik van het werkwoord samenvat, een bijlage met de vervoeging van de regelmatige en de belangrijkste onregelmatige werkwoorden en een unieke tabel waarin alle tijden van het Portugees overzichtelijk naast elkaar liggen met hun Nederlandse vertaling erbij. Zo kun je makkelijk checken of de werkwoordsvorm in het Nederlands overeenkomt met wat je in het Portugees wilt zeggen. De Basisgrammatica Portugees is vooral bedoeld als opfriscursus, maar kan ook worden gebruikt bij de methode 'Prisma Portugees voor Zelfstudie'. In tegenstelling tot deze uitgave, die uitgebreid Europees- en Braziliaans-Portugees vergelijkt, worden in deze basisgrammatica niet de verschillen, maar juist de overeenkomsten benadrukt. Daarom wordt het taalgebruik zo neutraal mogelijk gepresenteerd. Als het onvermijdelijk is een verschil tussen beide varianten weer te geven, dan wordt het gedaan d.m.v. een [P] voor Portugaal of een [B] voor Brazilië.

Ten slotte wil ik Lycke Wiegerinck danken voor haar waardevolle steun en bijdrage aan de totstandkoming van 'Basisgrammatica Portugees'; mijn cursisten, vrienden en familie voor hun enthousiasme en in het bijzonder God, die alles mogelijk maakt. Ik dank Johan Venema en Johan Gaeremijn voor hun opmerkingen en verbeteringen in de tweede editie.

1

Uitspraak en schrijfwijze

[Pronúncia e ortografia]

Het alfabet

Het Portugese alfabet is weergegeven in onderstaande tabel. Eerst lees je de schrijfwijze, vervolgens de uitspraak. In de derde kolom staan Nederlandse hulpwoorden die dicht bij de uitspraak van de letters komen. Let hierbij op het onderstreepte gedeelte van het woord.

A	a	<u>ga</u>
B	be	<u>bid</u>
C	ce	<u>sip</u>
D	de	<u>dik</u>
E	e	<u>ben</u>
F	effi	<u>efficiënt</u>
G	zjee	<u>marge</u>
H	aghá	get (Engels)
I	ie	<u>zie</u>
J	zjota	jour (Frans)
L	ellie	<u>la</u>
M	emmy	<u>maar</u>
N	ennie	<u>naar</u>
O	o	<u>ochtend</u>
P	pe	<u>pil</u>
Q	ke	<u>kennen</u>
R	èhie	<u>hing</u>
S	èssie	<u>bessen</u>
T	te	<u>teen</u>
U	oe	<u>zoen</u>
V	ve	<u>vee</u>
X	sjies	<u>sjaal</u>
Z	ze	<u>zee</u>

De letters K, W en Y maken geen deel uit van het Portugese alfabet. Ze worden anders genoemd in Brazilië en in Portugal.

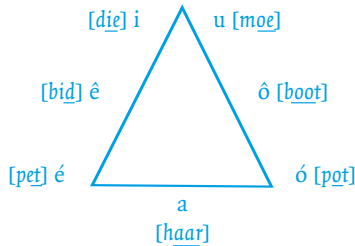
	Brazilië	Portugal
K	ca (ka)	capa (kappa)
W	dáblio (dablioë)	vê dobrado (ve dobradoë)
Y	ípsilom (iepsilon)	i grego (ie greggoë)

De klinkers

De Portugese taal kent twee soorten klinkers: orale klinkers (vogais orais) en nasale klinkers (vogais nasais).

Vogais orais

Dit zijn klinkers die niet met behulp van de neus uitgesproken worden, maar alleen via de mond. Hieronder staat een driehoek die de opening van je mond voorstelt. De letters 'a', 'é' en 'ó' worden open uitgesproken. De 'ê' en de 'ô' worden iets dichters en de 'i' en de 'u' nog dichters uitgesproken. Bij de letters lees je Nederlandse woorden met daarin de klanken die erop lijken.

Vogais nasais

Dit zijn klinkers die met behulp van de neus worden uitgesproken. In het Nederlands zijn deze vergelijkbaar met klinkers die gevolgd worden door 'ng', zoals 'hang', 'eng'. De neusklank in het Portugees wordt op drie verschillende manieren geschreven: het plaatsen van de letters 'm' of 'n' achter de klinker, of door het plaatsen van een tilde (~) erop. Een tilde kan alleen op de 'a' of de 'o' worden geplaatst.

De neusklank met een 'm' komt in een woord vóór een 'p' of een 'b' (samba, tempo), of op het eind van woorden (bem, bomom, fim). Let op de uitspraak van zulke woorden: beng, bongbong, fieng.

De neusklank met een 'n' komt in een woord vóór alle andere medeklinkers (antes, onde, conforto). De 'n' komt nóóit voor aan het eind van een oorspronkelijk Portugees woord.

De tilde komt alleen op de 'a' en de 'o' (maçã, põe, avião, corações). De 'ã' en de 'õ' worden soms gecombineerd met andere klinkers. De combinaties zijn als volgt: ão [aung], ãe [aing], õe [oing].

am, an, ã - [ang]
em, en - [eng]
im, in - [ieng]
om, on, õ - [ong]
um, un - [ung]

De accenten

Als er een accent in het woord is, betekent het dat die lettergreep beklemtoond wordt. De Portugese taal kent de volgende accenten:

- ˘ o acento agudo (het streepje) kan op alle klinkers komen. Het geeft aan dat de klinker een ‘open’ klank heeft: *á, é, í, ó, ú*.
- ˆ o acento circunflexo (het dakje) kan alleen op de *a*, de *e* en de *o* komen. Het geeft aan dat deze klinkers ‘dichter’ uitgesproken worden: *â, ê, ô*.
- ˜ o til (de tilde) komt alleen op de *a* en de *o*. Het geeft aan dat de letter een nasale beklemtoonde klank heeft: *ã, õ*.
- à o acento grave (het streepje andersom) komt alleen op de *a* voor en het heeft niet zo zeer te maken met de uitspraak, maar wel met de grammatica. Het is namelijk de samentrekking van *a* (voorzetsel) en *a* (lidwoord). Het kent ook variaties zoals *àquele: a + aquele, àquela: a + aquela* (aan die/dat).
- ü o trema (de trema) komt alleen in het Portugees van Brazilië voor en alleen op de *u*. Het geeft aan dat de *u* in combinatie met de letter *q* en *g* uitgesproken moet worden. Een paar voorbeelden: *freqüentar* [B], *frequentar* [P], *agüentar* [B], *aguentar* [P].

Let op: het accent wordt óók op hoofdletters gezet: *África, Ê, Âmbar, Útero*.

De medeklinkers

De medeklinkers klinken grotendeels net als in het Nederlands. Er zijn echter een paar dubbelklanken en aanpassingen in de spelling:

- De *c* en de *g*:
Deze letters klinken niet bij alle klinkers gelijk. De *c* en de *g* hebben bij *a*, *o* en *u* een klank en bij *e* en *i* een andere klank. De *c* klinkt als een *k* of een *s*, de *g* klinkt als de *g* in het Engelse woord *get* en als de *j* in het Franse woord *jour*. In het Nederlands bestaan deze klanken niet. Om dezelfde klank van deze twee medeklinkers in combinatie met alle klinkers te behouden, is een aanpassing in de spelling nodig. Met de vervoeging van werkwoorden, verkleinwoorden, enzovoort gebruik je steeds deze aanpassingen. Bijvoorbeeld: *amigo* (vriend), *amiguinho* (vriendje), *pouco* (een beetje), *pouquinho* (een klein beetje), *fugir* (vluchten), *eu fujo* (ik vlucht), *esquecer* (vergeten), *eu esqueço* (ik vergeet), *ficar* (blijven), *eu fiquei* (ik ben gebleven). Hieronder staat een kader met daarin de aanpassingen:

C		G	
K	S	<i>Get</i> (Engels)	<i>Jour</i> (Frans)
ca	ça	ga	ja
que	ce	gue	ge
qui	ci	gui	gi
co	ço	go	jo
cu	çu	gu	ju

- De *h* in het begin van een woord heeft geen klank. Bijvoorbeeld het woord *homem* (man) spreek je uit als ‘omeng’, *hábito* (gewoonte) spreek je uit als ‘aabietoe’, *holandês* (Nederlands) spreek je uit als ‘ollangdees’, enzovoort. Maar de *h* wordt wel uitgesproken als hij na een *c*, *l* of een *n* komt:

ch (sj)	lh (lj)	nh (nj)
charuto (sja roe toe)	filho (fie ljoe)	engenheiro (eng zjeng njee roe)

- De letter *m* klinkt als *ng* op het eind van een woord en lettergreep. Zie hiervoor de uitleg onder het kopje ‘vogais orais’.
- De Portugese taal kent geen *k*. Er is dus een alternatief voor de letter *k*, namelijk de combinatie van *qu*. Bijvoorbeeld woorden zoals “kilo”, “kilometer”, enzovoort worden allemaal met *qu* geschreven. Ook de uitspraak van deze combinatie verschilt. Zie het voorbeeld hieronder:

qua (kwa)	quando (wanneer)	<u>kw</u> angdoe
que (ke)	questão (kwestie)	ke <u>sta</u> ng
qui (kie)	quilo (kilo)	<u>ki</u> eloe
quo (kwo)	quota (quota)	<u>kw</u> otta
- De *r* en de *s* worden op verschillende manieren uitgesproken. Als deze letters in het begin of in het midden van een woord staan is er een verschil in de uitspraak. De *r* en de *s* zijn de enige twee letters die dubbel in een woord kunnen staan.

Een *r* in het begin van een woord en twee keer een *r* in het midden van een woord spreek je hetzelfde uit. Maar de uitspraak van de *r* in het begin van een woord en een dubbele *r* in het midden van een woord in Brazilië en Portugal verschillen van elkaar:

Brazilië	Portugal
<i>r</i> - <i>rr</i> = <i>h</i> (harde <i>h</i>)	<i>r</i> - <i>rr</i> = <i>r</i> (harde <i>r</i> zoals in ‘roepen’)
rato (<u>h</u> atoe)	rato (<u>r</u> atoe)
carro (<u>k</u> ahoe)	carro (<u>k</u> arroe)

Een *r* in het midden van een woord heeft een andere uitspraak:

-*r* = *r* (zachte *r* zoals in ‘roepen’)
 caro (karoe)

Een *s* in het begin van een woord en twee keer een *s* in het midden van een woord spreek je hetzelfde uit:

- <i>s</i> - <i>ss</i> = <i>s</i> (harde <i>s</i>)	- <i>s</i> = <i>z</i>
sapato (sa <u>p</u> a toe)	casa (<u>k</u> a ze)
passo (<u>p</u> a soe)	

Let op: er zijn dus geen woorden met dubbel *l*, *d*, *m*, *n*, enzovoort.

- De *x* heeft verschillende uitspraken in het Portugees:

<i>x</i> = <i>ks</i>	fixo (vast)	<u>fi</u> eksoe
<i>x</i> = <i>sj</i>	queixo (kin)	<u>ke</u> esjoe
<i>x</i> = <i>s</i>	extra (extra)	<u>e</u> stra
<i>x</i> = <i>z</i>	exemplo (voorbeeld)	<u>e</u> zengplo
<i>x</i> = <i>ss</i>	auxílio (hulp)	auw <u>ss</u> ieljoe
<i>x</i> = geen klank	excesso (overmaat)	<u>e</u> sesoe

Klemtoon en accenten

De woorden in het Portugees kunnen de klemtoon in drie verschillende plaatsen hebben: op de laatste lettergreep, op de een-na-laatste lettergreep en op de twee-na-laatste lettergreep.

Het is belangrijk dat je van achter naar voren telt, omdat een woord heel veel lettergrepen kan hebben. Maar de klemtoon kan alleen op de drie laatste lettergrepen vallen.

Geen accent:

- 1) De klemtoon valt in het algemeen op de tweede lettergreep. Het maakt niet uit hoeveel lettergrepen het woord heeft.

Er is geen accent nodig: $\frac{\quad}{3} / \frac{\quad}{2} / \frac{\quad}{1}$
 $\uparrow$

Voorbeelden:

mesa [me ze]   escola [es koh le]   paralelo [pa ra leh loe]

- 2) De klemtoon valt op de laatste lettergreep als het woord op r, z of l eindigt, of als er een i of een u op de laatste lettergreep aanwezig is, niet per se als laatste letter maar na de laatste medeklinker. Er is geen accent nodig.

Let op: als er twee klinkers op de laatste lettergreep zijn, valt de klemtoon op de eerste klinker, ongeacht of het een i of een u is. De i en de u trekken wél de klemtoon naar de laatste lettergreep, niet per se naar zichzelf.

- Een l, een r, of een z als laatste letter van het woord: $\frac{\quad}{3} / \frac{\quad}{2} / \frac{\quad}{1}$
 $\uparrow$

Voorbeelden:

Brasil [bra zieuw]   falar [fa laar]   capaz [ka paas]

- Als er een i of een u op de laatste lettergreep is: $\frac{\quad}{3} / \frac{\quad}{2} / \frac{i/u}{1}$
 $\uparrow$

Voorbeelden:

canguru [kang ghoe roe]   Paris [pa ries]
 padaria [pa da rieja]   perua [pe roewa]
 falei [fa leej]   falou [fa loow]

- Als het woord op om eindigt: $\frac{\quad}{3} / \frac{\quad}{2} / \frac{-om}{1}$
 $\uparrow$

Voorbeelden:

bombom [bongbong]   batom [baa tong]

Accent:

- Als de klemtoon op de derde lettergreep valt, valt er altijd een accent op:

$$\frac{\text{accent}}{\underset{\uparrow}{3}} / \frac{\quad}{2} / \frac{\quad}{1}$$

Voorbeelden:

óculos [óh koe loes]

músculo [moes koe loe]

cúmulo [koe moe loe]

mágico [maa zjie koe]

paralelepípedo [paa raa leh le pie pe doe]

- 4) Je moet altijd een accent zetten om de regel 1 en 2 tegen te gaan.

- Er wordt een accent gezet op woorden waar de klemtoon op een andere lettergreep is dan de een-na-laatste lettergreep:

Voorbeelden:

café [kaa feh]

método [meh to doe]

português* [por toe ghees]

Let op: zonder een accent zou de klemtoon van deze woorden op de een-na-laatste lettergreep moeten vallen. Dit gaat in tegen regel 1.

* De u in het woord português is eigenlijk vanwege de uitspraak van de g (get).

De u heeft in dit geval geen klinkerwaarde. Zie kader op pagina 12.

- Er wordt een accent gezet op woorden die op l, r en z eindigen (regel 2a), of i of u op de laatste lettergreep hebben (regel 2b) en de klemtoon ergens anders valt dan de laatste lettergreep:

Voorbeelden:

agradável [aa ghra daa veuw]

armário [aar maa rjoe]

Let op: zonder een accent zou de klemtoon van deze woorden op de laatste lettergreep moeten vallen. Dit gaat in tegen regel 2.

Er zijn weinig uitzonderingen voor deze regels.

Europees en Braziliaans Portugees

Er zijn verschillen tussen Europees en Braziliaans Portugees. In het algemeen:

- In Portugal spreekt men sneller en daarmee slikken ze veel klinkers in.
- De uitspraak van de zwakke klinken is in Portugal zachter dan die in het Braziliaans Portugees.
- De *e* op het eind van een woord wordt in Brazilië als *ie* en in Portugal als een stomme *e* uitgesproken.
- De *l* op het eind van een woord is in Portugal wel een *l*, maar in Brazilië wordt het als *oe* of *uw* uitgesproken.
- De dubbel *r* in het midden, de *r* in het begin en de *r* op het eind van een woord kan veel variaties hebben, ook binnen Brazilië en Portugal.
- De *s* op het eind van een woord klinkt in Portugal altijd als *sj*. Maar het kent variaties in Brazilië. In bepaalde regio's zoals in het Zuiden van het land, in São Paulo, Minas Gerais klinkt het als een gewone Nederlandse *s* en in andere regio's zoals in het noordoosten en in Rio, klinkt het als *sj*.

Voorbeelden:

	Portugal	Brazilië
Portugal	[P'rt'gal]	[Por toe gauw]
Brasil	[Br'ziel]	[Braa zieww]
me	[me]	[mie]
se	[se]	[sie]
gente	[zjeng te]	[zjeng tsjie]
parede	[p' re de]	[pa re djie]
carro	[ka rroe]	[kaa hoe]